

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ

THE PERSPECTIVE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF FINANCIAL SERVICES IN UKRAINE

УДК 336.025:316

Рекуненко І.І.

д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету

У статті розглянуто проблеми розвитку фінансової послуги в Україні, запропоновано шляхи її вдосконалення на законодавчому рівні. Визначено необхідність підсилення розвитку взаємодії всіх учасників ринку фінансових послуг.

Ключові слова: фінансова послуга, учасники ринку фінансових послуг, напрями розвитку, перспектива, взаємодія.

В статье рассмотрены проблемы развития финансовой услуги в Украине, предложены пути ее совершенствования на законодательном уровне. Определена необходимость развития взаимодей-

ствия всех участников рынка финансовых услуг.

Ключевые слова: финансовая услуга, участники рынка финансовых услуг, направления развития, перспектива, взаимодействие.

The article considers the problems of the financial services in Ukraine, the ways of its improvement in law. The determined of necessity strengthening of interaction between all participants in financial services markets.

Key words: financial services, participants of financial market, directions of development, perspective, interaction.

Постановка проблеми. Процес надання фінансової послуги в Україні регулюється багатьма нормативно-правовими актами, основним з яких є Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [2]. Цей Закон передбачає створення правових основ для захисту інтересів його користувачів для забезпечення розвитку конкурентоспроможного ринку фінансових послуг. У контексті сучасного регулювання діяльності учасників ринку фінансових послуг із надання фінансової послуги зацікавленим суб'єктам ринку необхідність визначення перспективних шляхів підвищення розвитку взаємодії учасників набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку фінансової послуги присвятили свої наукові праці Н.М. Внукова [16], В.П. Унінець-Ходаківська [1], С.В. Науменкова [4], С.В. Міщенко [4] та ін. Актуальним питанням залишаються проблеми функціонування фінансової послуги в сучасних умовах економічної обмеженості діяльності учасників фінансового сектору.

Постановка завдання. Метою статі є теоретичне обґрунтування напрямів розвитку фінансової послуги в Україні з огляду проблемних аспектів процесу їх надання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 15.01.2015 № 123-VIII [2], фінансова послуга – це операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активах для отримання прибутку або збереження реальної вартості активів.

Повний перелік фінансових послуг, що надають учасникам ринку в Україні, також зазначений у цьому Законі [2]:

- 1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків;
- 2) довірче управління фінансовими активами;
- 3) діяльність з обміну валют;
- 4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо подальшого їх повернення;
- 5) фінансовий лізинг;
- 6) надання коштів у позику, у тому числі й на умовах фінансового кредиту;
- 7) надання гарантій та поручительств;
- 8) переказ коштів;
- 9) послуги у сфері страхування та в системі накопичувального пенсійного забезпечення;
- 10) професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню;
- 11) факторинг; адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах;
- 12) управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій із нерухомістю;
- 13) операції з іпотечними активами для емісії іпотечних цінних паперів;
- 14) банківські та інші фінансові послуги в банках.

Цей перелік постійно піддається критиці з боку законодавців [15], оскільки процедури надання всіх представлених фінансових послуг різні за функціональною спрямованістю та їх регулювання має суттєві відмінності, а отже, питання включення певних послуг до переліку фінансових є спірним. Так дискусійною є фінансова послуга з управління майном для фінансування будівництва, яка за своїми ознаками відрізняється від інших предметом фінансової операції (ключовим аспектом є придбання житла). Але при цьому кожна фінансова послуга є результатом виконання відповідних операцій із фінансовими активами, спрямованих на задоволення індивідуальних потреб інвесторів або інших зацікавлених третіх осіб.

Таблиця 1

Нормативно-правове регулювання фінансових послуг в Україні

Фінансова послуга	Нормативний акт	Зміст положень
Випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків; переказ коштів	Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» № 1983-VIII від 23.03.2017 [3]	Визначає загальні засади функціонування платіжних систем і систем розрахунків в Україні, поняття та загальний порядок проведення переказу коштів у межах України, встановлює відповідальність суб'єктів переказу, а також визначає загальний порядок здійснення нагляду за платіжними системами
Довірче управління фінансовими активами; залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо подальшого їх повернення	Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 701-VIII від 17.09.2015 [5]	Регулює відносини, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів і провадження професійної діяльності на фондовому ринку, для забезпечення відкритості та ефективності функціонування фондового ринку
Діяльність з обміну валют	Декрет КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» № 1636-VII від 12.08.2014 [6]	Установлює режим здійснення валютних операцій на території України, визначає загальні принципи валютного регулювання, повноваження державних органів і функції банків та інших фінансових установ України в регулюванні валютних операцій, права й обов'язки суб'єктів валютних відносин, порядок здійснення валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства
Фінансовий лізинг	Закон України «Про фінансовий лізинг» № 1381-VIII від 11.12.2013 [7]	Визначає загальні правові та економічні засади фінансового лізингу
Надання коштів у позику, у тому числі й на умовах фінансового кредиту; надання гарантій та поручительств; факторинг; адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах	Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» № 123-VIII від 15.01.2015 [2]	Установлює загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг
Послуги у сфері страхування та в системі накопичувального пенсійного забезпечення	Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1323-VII від 05.06.2014 [8]	Визначає правові, економічні та організаційні засади недержавного пенсійного забезпечення в Україні та регулює правовідносини, пов'язані із цим видом діяльності.
	Закон України «Про страхування» № 922-VIII від 25.12.2015 [9]	Регулює відносини у сфері страхування і спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій та фізичних осіб
Професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню	Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» № 901-VIII від 23.12.2015 [10]	Визначає правові засади здійснення державного регулювання ринку цінних паперів та державного контролю над випуском й обігом цінних паперів та їх похідних в Україні
Управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій із нерухомістю	Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях із нерухомістю» № 1817-VIII від 17.01.2017 [11]	Установлює загальні принципи, правові та організаційні засади залучення коштів фізичних і юридичних осіб в управління для фінансування будівництва житла та особливості управління цими коштами, а також правові засади та особливості випуску, розміщення та обліку сертифікатів фондів операцій із нерухомістю
Операції з іпотечними активами для емісії іпотечних цінних паперів	Закон України «Про іпотечні облігації» № 5192-VI від 30.07.2012 [12]	Визначає правові засади емісії та обігу іпотечних облігацій, вимоги до їх іпотечного покриття, а також особливості державного регулювання і нагляду у цій сфері.
	Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» № 5492-VI від 20.11.2012 [13]	Установлює відносини у системі іпотечного кредитування, а також перетворення платежів за іпотечними активами у виплати за іпотечними сертифікатами із застосуванням механізмів управління майном
Банківські та інші фінансові послуги в банках	Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 1736-VIII від 15.11.2016 [14]	Визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків

Для здійснення захисту всіх учасників ринку фінансових послуг кожна фінансова послуга з переліку регулюється окремими законами України. Нормативно-правові акти, що регулюють процес надання фінансових послуг в Україні, представлено в табл. 1.

У табл. 1 визначено спеціальні закони України та нормативно-правові акти, що мають безпосереднє відношення до процедур надання кожної окремо виділеної фінансової послуги. Як видно з табл. 1, не всі фінансові послуги врегульовані окремими нормативно-правовими актами, так, не охопленими залишаються кредитні спілки, компанії з управління активами, ломбарди, компанії, що займаються факторингом. Представлений перелік не є вичерпним, бо кожному фінансову послугу у сфері майнових, немайнових відносин регулюють Податковий кодекс України, Господарчий кодекс, Цивільний кодекс та ін. загальнодержавні нормативно-правові акти.

Відзначено, що деякі фінансові послуги врегульовані нормативними актами більш детально за інші, а отже, зацікавленість до цих фінансових послуг більша з боку законодавців. Така ситуація свідчить про необхідність удосконалення базового спеціального законодавства в Україні для тих фінансових послуг, що на теперішній час є недостатньо охопленими. Реалізація таких удосконалень дасть змогу забезпечити виконання вимог усіма учасниками ринку фінансових послуг, захистити їх права та обов'язки. Норми законів постійно підкріплюються гарантіями їх виконання на практиці.

Важливим аспектом, що впливає на розвиток фінансової послуги, є задоволення потреб інвесторів у суспільному обслуговуванні. Все частіше виникає необхідність у взаємодії однієї фінансової послуги з іншою. Так, майже кожна фінансова послуга супроводжується процесом страхування. Але страхування не є єдиною фінансовою послугою, що взаємодіє з іншими.

Процеси колективного інвестування, кооперації фінансових послуг для задоволення потреб інвесторів є актуальним питанням сучасного економічного простору України. Комплексний підхід реалізується у формі фінансового продукту – переліку фінансових послуг. Для забезпечення процедури надання такого продукту у взаємодію вступають усі учасники ринку фінансових послуг.

Проблемою залишається регулювання такої взаємодії з боку державного забезпечення. Нині ця взаємодія не має достатніх механізмів саморегулювання, тому необхідною передумовою його розвитку є зміцнення системи державного регулювання.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, для вдосконалення ринку фінансових послуг в Україні необхідно забезпечити проведення

активної державної політики, яка повинна бути спрямована на подальший розвиток системи регулювання надання фінансових послуг та нагляду за ними. Базове спеціальне законодавство України потребує вдосконалення в частині забезпечення регулювання неохоплених фінансових послуг.

Таким чином, можна зробити висновок, що подолання проблем розвитку ринку фінансових послуг в Україні і, як наслідок, його вдосконалення сприятимуть активній взаємодії учасників ринку і дадуть змогу комплексно здійснювати фінансові послуги.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Унінець-Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: [навч. посіб.] / В.П. Унінець-Ходаківська, О.І. Костюкевич, О.А. Лятанбор; вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 15.01.2015 № 123-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 10. – С. 64.
3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 23.03.2017 № 1983-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
4. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг: [навч. посіб.] / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с.
5. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 17.09.2015 № 701-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
6. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет КМУ від 12.08.2014 № 1636-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15-93>
7. Про фінансовий лізинг: Закон України від 11.12.2013 № 1381-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>
8. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 05.06.2014 № 1323-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
9. Про страхування: Закон України від 15.01.2015 № 123-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
10. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 23.12.2015 № 901-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/page>
11. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 17.01.2017 № 1817-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/978-15>
12. Про іпотечні облігації: Закон України від 30.07.2012 № 5192-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3273-15>

13. Про іпотечне кредитування, операції з консолидованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/979-15>

14. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 15.11.2016 № 1736 -VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

15. Демчак Р.Є. Реформування страхового ринку України в комплексі програми розвитку фінансового сектору / Р.Є. Демчак // XVI International finance forum: офіційний виступ від 15 вересня 2016 р. – Одеса.

16. Внукова Н.М. Управління розвитком ринку фінансових послуг: [монографія] / Н.М. Внукова, Ж.О. Андрійченко, С.А. Ачкасова та ін. – Х.: АдВА, 2009. – 196 с.

REFERENCES:

1. Uninets-Khodakivska V. P. Rynok finansovykh posluh: teoriia i praktyka. Vyd. 2-he, dop. i pererob: navch. posibnyk / V. P. Uninets-Khodakivska, O. I. Kostiukevych, O. A. Liatambor. – K.: Tsentri uchbovoi literatury, 2009. – 392 s.

2. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehulivannia rynkiv finansovykh posluh: Zakon Ukrainy vid 15.01.2015 # 123-VIII // Vidomosti Verkhovnoi Rady. – 2015. – # 10. – S. 64.

3. Pro platizhni systemy ta perekaz koshtiv v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 23.03.2017 r. # 1983-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

4. Naumenkova S. V. Rynok finansovykh posluh: navch. posibnyk / S. V. Naumenkova, S. V. Mishchenko. – K.: Znannia, 2010. – 532 s.

5. Pro tsinni papery ta fondovyi rynek: Zakon Ukrainy vid 17.09.2015 r. # 701-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

6. Pro systemu valiutnoho rehulivannia i valiutnoho kontroliu: Dekret KMU vid 12.08.2014 r. # 1636-VII

[Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15-93>

7. Pro finansovi lizynh: Zakon Ukrainy vid 11.12.2013 r. # 1381-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/723/97-vr>

8. Pro nederzhavne pensiine zabezpechennia: Zakonu Ukrainy vid 05.06.2014 r. # 1323-VII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>

9. Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 15.01.2015 r. # 123-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vr>

10. Pro derzhavne rehulivannia rynku tsinnykh paperiv v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 23.12.2015r.#901-VIII[Elektronnyiresurs].–Rezhymdostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/page>

11. Pro finansovo-kredytni mekhanizmy i upravlinnia mainom pry budivnytstvi zhytla ta operatsiiakh z nerukhomistiu: Zakon Ukrainy vid 17.01.2017 r. # 1817-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/978-15>

12. Pro ipotechni oblihasii: Zakon Ukrainy vid 30.07.2012 r. # 5192-VI [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3273-15>

13. Pro ipotechne kredyтування, operatsii z konsolidovanim ipotechnym borhom ta ipotechni sertyfikaty: Zakon Ukrainy vid 20.11.2012 r. # 5492-VI [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/979-15>

14. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 15.11.2016 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: # 1736 -VIII <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

15. Demchak R. Ye. Reformuvannia strakhovoho rynku Ukrainy v kompleksii prohramy rozvytku finansovoho sektoru / R. Ye. Demchak // XVI International finance forum v: ofitsiinyi vystup vid 15 veresnia 2016 roku. – Odessa.

16. Vnukova N. M. Upravlinnia rozvytkom rynku finansovykh posluh: monohrafiia / N. M. Vnukova, Zh. O. Andriichenko, S.A. Achkasova ta in. – Kh.: AdvA, 2009. – 196 s.

Recunenko I.I.

Doctor of Economic Sciences,
Professor at Department of Finance, Banking and Insurance
Academic and Research Institute of Business Technologies
«Ukrainian Academy of Banking»
Sumy State University

THE PERSPECTIVE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF FINANCIAL SERVICES IN UKRAINE

One of the topical issues in the process of functioning of the financial services market in Ukraine is a legal and regulatory framework. The main law, which outlines the main provisions of the financial service and the procedure for its delivery, is the Law of Ukraine on Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets. This Law defines a list of all services in Ukraine that are classified as financial. Separate financial services in the list are regulated by regulatory acts: the Laws of Ukraine «On Securities and Stock Market», «On Banks and Banking Activities», «On Non-State Pension Provision», «On Financial Leasing» and others.

Despite a sufficiently large number of Laws of Ukraine regulating the procedure for providing financial services, there is a problem of limited activity of financial institutions due to their regulatory insecurity. Thus, companies that deal with factoring, pawnshops, credit unions, asset management companies remain uncovered. The financial services they provide do not have separate, dedicated, special laws governing their implementation.

This situation demonstrates the need to improve existing legislation and develop certain new regulatory projects as promising directions for the development of financial services in Ukraine.

Co-operation is also an important aspect of financial services for market participants. The possibility of complex provision of clients, investors, financial services allows you to meet their needs for public service. Such a need should be realized through the interaction of all financial institutions that provide services. At present, this interaction is not regulated by normative projects by the state.

Overcoming these problems will contribute to the overall development of the financial services market in Ukraine, which in turn will allow not only improving the quality of financial services but also organizing the interaction of market participants with each other. Active state policy aimed at co-operation and comprehensive coverage of all financial services is a prerequisite for a promising development of the financial services market in Ukraine.